

## اهل بیت در آثار دانشمندان آندلس

دکتر محمد رضا شهیدی پاک<sup>۱</sup>

<sup>۱</sup> دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز

### چکیده

ادبیات عرب در شبه جزیره ایبری در دوره حضور مسلمانان در آندلس، میراث ماندگار تمدن اسلامی و زبان گویا و پیکره زنده و وجود کتبی فرهنگ اسلامی در جهان است و حجم قابل توجه و بخشی اساسی از این ادبیات مختص به مفهوم اهل بیت است و نقش ماندگار کالدی در آثار اسلامی در آندلس دارد، جایگاه تشیع در ادبیات عرب بیشتر با همین ادبیات اهل بیت در متون اسلامی و آثار دانشمندان آندلس مشخص شده است و از مهمترین موضوعات شیعه شناسی است. لفظ و مفهوم اهل بیت حقیقتی اسلامی است که پیش از پیدایش فرق و مذاهب در شمار اصطلاحات سیاسی اجتماعی و فرهنگی و تاریخی قرار گرفته است، به این مقام اهل بیت در روند حوادث از صدر اسلام از عهد پیامبر چند محقق مورخ زمان شناس از پانصد سال پیش به این سو از پایان قرون وسطی و آغاز دوره مدرن تا کنون توجه کرده اند. پنج قرن است که کاپتانی از ایتالیا مفهوم اهل بیت و حق آن ها را آورده است و حوادث صدر اسلام را با نسبت حقوق قدرت های سیاسی صدر اسلام با اهل بیت محاسبه و تبیین کرده است، در عصر حاضرده ها محقق خاورشناس از جمله اشیپولر المانی در جهان اسلام به محاسبه نسبت قدرت های سیاسی اجتماعی صدر اسلام با حقوق از دست رفته اهل بیت پرداخته است و جمع و تفریق های قدرت در صدر اسلام را به حذف و منهای کردن قدرت اهل بیت از جامعه سیاسی صدر اسلام بوسیله امویان ربط داده است. مسئله پژوهش این است که، امویان بدون هیچ و از هیچ جریان اهل بیت را از شرق و غرب جهان اسلام بویژه از آندلس، حذف نکردند، آن ها از چیزی که وجود داشت و ظهور پیدا کرده بود و سرمایه جدید و هویت نوین جوامع اسلامی شده بود، شروع کردند آن ها با انتقال اسلام و اضافه کردن خود به اسلام، اهل بیت را از صحنه قدرت سیاسی در صدر اسلام حذف کردند. امویان فرامین لعن حضرت علی ع را که با تبلیغات دولت اموی از شرق در دمشق آغاز شده بود را در غرب جهان اسلام با تبلیغات گسترده تر تثبیت کردند و استقرار و اسکان جمعیت مهاجر به آندلس با کنترل و نظارت امویان و براساس حذف اهل بیت از صحنه قدرت در آندلس انجام گرفت، این از مسلمات جغرافیای تاریخی آندلس است که اعراب اموی حاکم و قبایل مهاجرو بسته به آن ها در جاهای خوب و ثروت خیز آندلس اسکان یافتند و اعراب مخالف و متمایل به اهل بیت از این نقاط رانده شدند و در شهرهای بزرگ سرکوب و حذف شدند. شاخص ترین انتقال امویان که با معاویه شروع شد، اعلام خلافت بوسیله امویان است که به اتفاق اکثریت مورخان نوعی انتقال تلقی شده است. با وجود همه محاسبات امویان و قدرتمندان پس از آن ها در حوزه غرب اسلامی بویژه در آندلس برای حذف اهل بیت، از جمله با اقداماتی تبلیغاتی، مذهب مالک را به طور انحصاری در حوزه غرب اسلامی بویژه در آندلس انتشار دادند و مذهب اهل بیت را کنار زدند، اما وجود علمی اهل بیت در ادبیات و متون و آثار دانشمندان آندلس باقی ماند و اهل بیت در آثار دانشمندان خود واقعیاتی از ادبیات عرب و بخشی از میراث ماندگار اسلامی شد، پژوهش حاضر نما یه ای از وجود اهل بیت در روند تحولات سیاسی اجتماعی جوامع براساس کتاب اهل بیت در متون اسلامی و آثار دانشمندان آندلس است. کتاب اهل بیت در متون اسلامی آندلس بخشی از تحقیقات مولف در جامعه اندلسی و معارف فرهنگی و تمدنی آن از سال ۱۳۷۸ به این سواست که بخشی از آن در کتاب تاریخ تشیع در اسپانیا و مغرب و افریقه آمده است. رفتار امویان آندلس تحقق تاریخی مضامین اعتقادی برخی اسناد فرهنگی صدر اسلام است که تاکید می کند که حذف اهل بیت به خاطر کینه های بدری و حنینی از علی ع است که تبلیغات و سیاست حاکم بر دمشق و قرطبه بود، زیرا فقط رفتار سیاسی اجتماعی و عدالت سیاسی اودر صدر اسلام باعث شناسایی اسلام انتحالی امویان شد. این عدالت سیاسی در مجموعه معارف سیاسی اسلام چون قانون زنده ای در آمده است که با تحلیل و نقد و جرح، روشننگر چهره های متمایز جریان های اسلامی پس از پیامبر ص همراه بوده است. نماد و عصاره وجود کتبی اهل بیت در آثار دانشمندان آندلس کتاب *در الراسمط / است*، تصنیف برتر کلاسیک در مورد اهل بیت اثر دانشمند آندلسی ابن ابا راس / و نظریه پرداز علت اصلی سقوط آندلس بود که حذف اهل بیت از صحنه قدرت است.

واژه های کلیدی: علی (ع)، عدالت سیاسی، جرح، انتقال، امویان، تبلیغات، اهل بیت، متون، دانشمندان، آندلس، ابن ابار